

RICHARD
POWERS

Uimire

Traducere din limba engleză și note de
Petru Iamandi

EDITORI:

Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:

Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:

Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTARE:

Alexandra Turcu

DESIGN:

Andrei Gamaș

DIRECTOR PRODUCȚIE:

Cristian Claudiu Coban

DTP:

Mirela Voicu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POWERS, RICHARD

Uimire / Richard Powers ; trad. din lb. engleză și note de Petru
Iamandi. - București : Pandora Publishing, 2023

ISBN 978-606-978-560-7

I. Iamandi, Petru (trad. ; note)

821.111

Titlul original: *Bewilderment*

Autor: Richard Powers

Copyright © 2021 by Richard Powers

Copyright © Pandora M, 2023

pentru traducerea în limba română

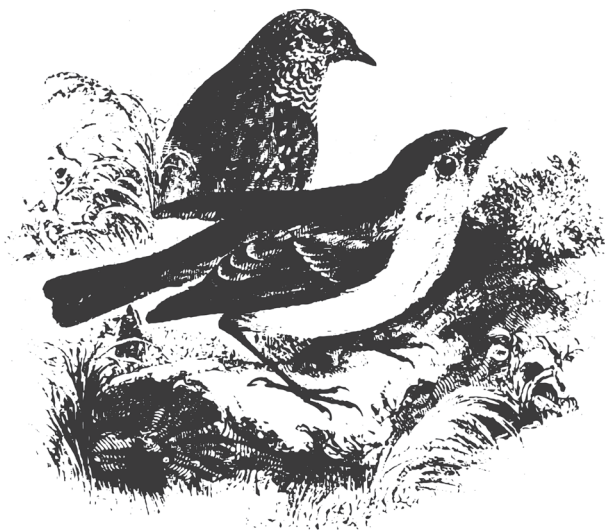
O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20

www.pandoram.ro

ISBN: 978-606-978-560-7

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Dar e oare posibil să nu le găsim niciodată? Așezaserăm telescopul pe verandă, într-o noapte senină, de toamnă, la marginea uneia dintre ultimele pete de întuneric din estul Statelor Unite. Un întuneric atât de dens era o raritate și, adunat într-un singur loc, lumina cerul. Îndreptaserăm telescopul spre o deschizătură dintre copacii aflați mai sus de cabana noastră închiriată. Robin își întoarse privirea spre mine — fiul meu trist, altfel decât alții, care mai avea puțin și împlinea nouă ani, neîmpăcat cu lumea.

— Întocmai, am răspuns eu. E posibil să nu le găsim niciodată.

Mă străduiam mereu să-i spun adevărul, asta dacă-l știam și nu-i făcea rău. El oricum știa când mint.

Dar sunt peste tot, nu? Ați dovedit asta.

— Ei, dovedit e prea mult spus.

Poate că sunt prea departe. E un drum prea lung până... acolo.

Flutura din mâini ca o morișcă atunci când nu-și găsea cuvintele. Poate și fiindcă se apropia ora de culcare. I-am pus mâna pe claia de păr roșcat. Culoarea ei — a lui Aly.

— Dar dacă nu auzim niciun sunet de acolo? Ce înseamnă asta?

Ridică o mână. Alyssa spunea că, în clipa în care băiatul se concentra, părea că aude cum îi merge mintea. Își

miji ochii și privi lung în viroaga întunecată, plină de copaci, mai jos de cabană. Cu cealaltă mână își frecă gropița din bărbie — un obicei la care apela ori de câte ori își frământa mintea. Își freca gropița atât de tare, încât m-am văzut nevoit să-l opresc.

— Robbie. Hei! Revino cu picioarele pe pământ.

Întinse palma spre mine ca să mă liniștească. Totul era în regulă. Voia doar să mai cugete la întrebare încă un minut, refugiat în întuneric, cât încă mai era posibil.

Dacă nu auzim nimic, niciodată?

Am dat din cap, încurajator, spre omul meu de știință — *să avem răbdare*. Gata cu privitul stelelor în noaptea asta. Avuseserăm parte de seara cea mai senină, într-un loc cunoscut pentru ploile dese. Luna sângerie atârna plină pe linia orizontului, umflată și roșie. Prin cercul de copaci, atât de clară încât părea ușor de atins, Calea Lactee se revărsa — corpusculi nenumărați, plini de pete — într-o albie neagră. Dacă rămâneai nemișcat, aproape că vedeai cum se învârt stelele.

Adică nimic sigur. La asta mă refeream.

Am râs. Mă făcea să râd cam o dată pe zi, dar bine. Câtă sfidare. Cât scepticism radical. Semăna atât de mult cu mine. Și cu ea.

— Așa e, l-am aprobat eu. Nimic sigur.

Dar dacă am auzi un sunet, am înțelege o grămadă!

— Cam așa ceva.

Aveam timp să lămurim ce anume, acum însă era momentul să mergem la culcare. Robin se apropie de telescop ca să mai arunce o privire la miezul strălucitor al Galaxiei Andromeda.

N-am putea să dormim afară în noaptea asta, tată?

Îl învoisem de la școală pentru o săptămână ca să-l aduc aici, în pădure. Se certase din nou cu colegii de clasă și avea nevoie de o ieșire. Nu-l adusesem atâta drum până în Munții Great Smoky ca să-i refuz o noapte dormită în aer liber.

Am intrat în cabană ca să ne pregătim de expediție. Parterul era o încăpere spațioasă, lambrisată, care mirosea a lemn de pin și șuncă. Bucătăria duhnea a prosoape umede și iposos — miremele unei păduri dintr-o zonă temperat continentală. Pe dulapuri erau lipite tot felul de bilețele: *Filtrele de cafea deasupra frigiderului. Folosiți și alte vase, vă rog!* Pe masa veche, de stejar, era deschisă o mapă spiralată verde, cu o grămadă de instrucțiuni: în caz de defectare a instalației de apă, unde se află cutia de siguranțe, numere de urgență. Fiecare comutator din cabană avea eticheta lui: *Etaj, Scară, Hol, Bucătărie.*

Ferestrele înalte până la tavan dădeau spre ceea ce, a doua zi dimineață, avea să fie un lanț nesfârșit de munți. Două canapele rustice, scâmoșate, flancau căminul din piatră, ornamentat cu șiruri de elani, canoe și urși. Le-am rechiziționat pernele mici și le-am întins pe verandă.

Aducem și ceva de ronțait?

— Nu-i deloc o idee bună. *Ursus americanus.* Doi pe kilometrul pătrat și simt mirosul de arahide de aici și până în Carolina de Nord.

Nu se poate! Robin ridică un deget. *Mi-am adus aminte!*

Dădu fuga în cabană și se întoarse cu o cărțulie broșată: *Mamiferele din Munții Great Smoky.*

— Pe bune, Robbie? E întuneric beznă aici.

Îmi arătă o lanternă de urgență, cu dinam. Se arătase fascinat de cum o văzuse, dimineață, la sosire, și mă întrebuse prin ce minune funcționează. Acum nu se mai sătura să producă singur electroni.

Ne-am instalat în tabăra noastră improvizată. Robin părea fericit, de fapt ăsta era și scopul acestei excursii deosebite. Culcați pe păturile întinse peste veranda din șipci, ușor lăsată, am spus cu voce tare, la unison, vechea rugăciune laică a mamei lui și am adormit sub cele patru sute de miliarde de stele ale galaxiei noastre.

Niciodată n-am crezut în diagnosticele puse de medici fiului meu. Când o afecțiune este numită în trei feluri de-a lungul a trei decenii, când are nevoie de două subcategorii ca să acopere simptome total contradictorii, când, în decurs de o singură generație, trece de la zero cazuri la cea mai frecventă boală a copiilor din această țară, când doi medici diferiți prescriu trei tratamente diferite, ceva nu este în regulă.

Robin al meu nu dormea întotdeauna bine. Se scăpa în pat de câteva ori pe anotimp, fapt care îl copleșea de rușine. Zgomotele îl deranjau vizibil; dădea încet sonorul la televizor, până nu mai auzeam nimic. Se enerva când maimuțica din pâslă nu era la locul ei, în spălătorie, cocoțată deasupra mașinii de spălat. Toți banii de buzunar îi cheltuia pe un joc de cărți la schimb — *Colecționează-le!* — și păstra cărțile neatinsse în ordinea numerelor, în folii de plastic, într-o mapă specială.

Simțea un pârț tras tocmai din celălalt capăt al unei săli de cinema aglomerate. Studia ore întregi catalogul mineralelor din Nevada sau albumul cu regii și reginele Angliei — orice conținea tabele. Desena mereu, și bine, cu detalii subtile, care mie mi-ar fi scăpat. Clădiri și mașinării complicate, timp de un an. Apoi animale și plante.

Cuvintele lui erau misterioase, dacă nu trăsnete, pentru toată lumea, mai puțin pentru mine. Putea reproduce

schimburi de replici întregi din filme, chiar și după o singură vizionare. Repeta tot ce ținea minte la nesfârșit, fiind și mai fericit dacă nu rata niciun amănunt. După ce citea o carte care-i plăcea, o lua imediat de la capăt, de la prima pagină. Se înmuia și exploda din nimic. Dar la fel de ușor se lăsa copleșit de bucurie.

În nopțile agitate, când se refugia în patul meu, Robin voia să stea cât mai departe de amenințările nenumărate de dincolo de fereastră. (Și mama lui prefera locul de la perete.) Visa cu ochii deschiși, nu putea respecta termenele-limită și, da, refuza să se concentreze asupra lucrurilor care nu-l interesau. Dar nu se foia, nu alerga de colo-colo și nici nu vorbea la nesfârșit. Iar când avea de-a face cu lucruri care-i plăceau mult, stătea nemișcat ore întregi. Spuneți-mi ce deficiență putea avea? Ce afecțiune îi putea explica felul de a fi?

Sugestiile erau multe, inclusiv sindroame legate de miliardele de litri de toxine cu care erau stropite produsele alimentare ale țării în fiecare an. Cel de-al doilea pediatru care l-a consultat voia să găsească locul lui Robin „în spectru“. Am vrut să-i spun că fiecare om de pe amărâta asta de planetă își are locul lui în spectru. Țsta e și rolul spectrului. Am vrut să-i spun că viața însăși este o dereglare spectrală, unde fiecare dintre noi a vibrat la o anumită frecvență, unică, în curcubeul continuu. Pe urmă am vrut să-i trag un pumn. Bănuiesc că există un termen științific și pentru asta.

În mod curios, în *DSM*¹ nu există un termen științific pentru dorința nestăpânită de a diagnostica oamenii.

1. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*/Ghid statistic de diagnosticare a tulburărilor de ordin mintal.

Când școala l-a suspendat pe Robin pentru două zile și le-a cerut medicilor să-l examineze, am simțit că turbaz de furie. Ce era de explicat? Hainele sintetice îi produceau eczeme. Colegii de clasă râdeau de el că nu le înțelege argoul. Mama lui a murit într-un accident când Robin avea șapte ani. Câinele lui, la care ținea atât de mult, a murit și el, de jale, câteva luni mai târziu. Ce alte cauze ale unui comportament anormal mai doreau să găsească medicii?

Văzând cum medicina dă greș în cazul copilului meu, am dezvoltat o teorie excentrică: viața e un lucru pe care nu trebuie să-l corectăm. Băiatul meu era un microunivers pe care nu-l puteam explora. Fiecare dintre noi e un experiment și nici măcar nu știm care este scopul lui.

Soția mea ar fi știut cum să le vorbească medicilor. *Nimeni nu e perfect, îi plăcea ei să spună. Dar ne pricepem să dezamăgim cu atâta grație.*

Era băiat, deci dorința de a vedea Hillbilly Vegas era firească. Trei orașele vârâte unul într-altul, cu două sute de localuri în care puteai comanda clătite: cum să nu te atragă?

Am părăsit cabana și am coborât cu mașina cam treizeci de kilometri de drum șerpuit de-a lungul unui râu care îți tăia răsufierea. Ne-a luat aproape o oră. De pe bancheta din spate, Robin privea cum se învoldurează apa la fiecare prag. Bingo Faună¹. Ultimul joc după care se dădea în vânt.

Pasăre înaltă! strigă el.

— Ce specie?

Răsfoi repede ghidul. Mă temeam să nu aibă rău de mașină. *Bătlan?* Se întoarse spre râu. După alte zece curbe strigă din nou:

Vulpe! Vulpe! Am văzut-o, tati!

— Cenușie sau roșie?

Cenușie. Ce noroc pe capul meu!

— Vulpile cenușii se cațără pe curmalii japonezi. Ca să mănânce curmale.

Nu se poate. Căută în Mamiferele din Munții Great Smoky. Cărțulia îmi dădu dreptate. Robin oftă și îmi trase un pumn în braț. Și cum de știi toate astea?

1. Wildlife Bingo (en.).

Faptul că mă uitasem prin cărțile lui înainte să se trezească mă ajută să i-o iau înainte.

— Ai uitat că sunt biolog?

*Ass...*¹ *trobiolog*.

Cu zâmbetul lui larg încercă să vadă dacă nu cumva merse prea departe. Am rămas cu gura căscată, și uimit, și amuzat. Se înfură repede, dar aproape niciodată cu răutate. Deși, la drept vorbind, puțină răutate poate l-ar fi protejat.

— Hopa, stai așa, mister. Tocmai ai ratat o ieșire în oraș de unul singur până la sfârșitul celor opt ani petrecuți pe Pământ.

Zâmbetul îi încremeni pe buze și Robin își întoarse din nou privirea spre râu. După încă vreo doi kilometri pe drumul acela șerpuit, de munte, își puse mâna pe umărul meu. *Am glumit, tati.*

Atent la drum, i-am răspuns:

— Și eu.

Am stat la rând ca să intrăm în Muzeul Ciudățeniilor². Care îl scoase din sărite. Copii de vârsta lui se zbenguiau peste tot, țipând care mai de care, într-un vacarm de nedescris. Robin tresărea la fiecare țipăt. Nu rezistă decât treizeci de minute la filmul de groază, după care mă rugă să plecăm. La acvariu avu mai multă răbdare, deși rândunica de mare nu voia cu niciun chip să stea locului ca să o poată desena.

După un prânz cu cartofi pai și rondele de ceapă, am luat liftul până la platforma de pe acoperiș. Robin mai să vomite pe podeaua din sticlă. Cu dinții încleștați, cu pumnii strânși, îngână că e fantastic. Când ne-am întors la

1. Joc de cuvinte: *ass* = nătâng.

2. Ripley's Odditorium (en.).

mașină, răsuflă ușurat când i-am spus că nu mai mergem la Gatlinburg.

Rămase dus pe gânduri tot drumul înapoi, până la cabană. *Asta n-ar fi fost chiar cel mai preferat loc din lume pentru mama.*

— Ai dreptate. Probabil că n-ar fi fost în primele trei locuri care-i plăceau ei.

Robin izbucni în râs. Îl puteam face să râdă dacă știam să aleg momentul potrivit.

Noaptea aceea era prea înnorată ca să privim stelele, dar tot afară am dormit, pe pernele noastre rustice, cu șirurile lor de elani și urși. La două minute după ce Robin își aprinse lanterna, am șoptit:

— Mâine-i ziua ta.

El însă adormise deja. Am recitat rugăciunea mamei lui încet, pentru amândoi, ca să-l liniștesc în caz că se trezea îngrozit că uitase să o spună.

Mă trezi în toiul nopții. *Câte stele ziceai că sunt?*

N-am putut să mă înfurii. Chiar și bezmetic de somn, eram bucuros că se uită la stele.

— Înmulțește fiecare fir de nisip de pe Pământ cu numărul copacilor. O sută de octilioane.

L-am provocat să spună zero de 29 de ori. După 15 zerouri, râsetul i se prefăcu în oftat.

— Dacă ai fi fost un astronom din antichitate și ai fi folosit cifrele romane, n-ai fi putut scrie numărul ăsta. Chiar dacă ai fi scris la el toată viața.

Câte au planete?

Numărul acela se schimba repede.

— Majoritatea probabil că au cel puțin una. Multe au câteva. Numai Calea Lactee ar putea avea nouă miliarde de planete asemănătoare Pământului în zonele locuibile ale stelelor lor. Dacă adaugi zecile de alte galaxii din Grupul Local¹...

Ce se întâmplă, tati...?

Era un băiat obișnuit să piardă. Sigur, Marea Tăcere² îl marca. Dimensiunile copleșitoare ale spațiului cosmic îl

1. Grupul alcătuit din mai bine de 20 de galaxii căruia îi aparține și Calea Lactee.

2. Absența unor dovezi clare ale existenței vieții extraterestre.

făceau să-și pună aceeași întrebare pe care o pusese Enrico Fermi la un prânz celebru, în Los Alamos, cu trei sferturi de secol în urmă. Dacă universul este mai mare și mai vechi decât ne putem imagina, atunci avem o problemă greu de rezolvat.

Tati! Cu toate locurile alea în care se poate trăi? De ce nu e nimeni acolo?

Dimineața m-am prefăcut că uitasem ce zi e. Dar fiul meu, ce tocmai împlinise nouă ani, își dădu seama numai-decât. În timp ce pregăteam cerealele cu ovăz după o rețetă savantă, cu vreo șase ingrediente, Robin își făcu apariția și se așeză repede la masă, fremătând de emoție. Împreună, am bătut recordul la golirea bolurilor cu cereale.

Hai să deschidem cadourile.

— Poftim? Bănuiesc că îți dai cu presupusul, nu?

Nu-mi dau cu presupusul. Ipoteză.

Știa ce va primi. Se târguia cu mine de mai multe luni: un microscop digital care se atașa la tableta mea și îi permitea să afișeze imagini mărite pe ecran. Petrecea dimineți la rând cercetând gunoaie scoase dintr-o baltă, celule de pe obrazul lui și dosul unei frunze de arțar. Microscopul l-ar fi ținut ocupat tot restul vacanței examinând zeci de eșantioane și notându-și observațiile într-un carnet.

De teamă să nu-l enervez, am scos tortul cumpărat pe ascuns de la magazinașul alimentar ce data din anii '50, descoperit la poalele muntelui. Robin se luminează la față, apoi redeveni serios.

Tort, tati?

Se uită atent la cutie, pe care nu mă îngrijisem s-o pun deoparte. Studie ingredientele, clătinând din cap.

Nu e vegan, tati.

— Robbie. E ziua ta. Asta se întâmplă... când? Doar o dată pe an.

Robin refuză să zâmbească. *Unt. Lactate. Ou. Mami n-ar fi cumpărat așa ceva.*

— Să știi că am văzut-o pe maică-ta cum mânca tort, de mai multe ori!

Am regretat cuvintele de îndată ce le-am rostit. Arăta ca o verișă sfioasă, nehotărâtă dacă să accepte delicata oferită, care îi lăsa gura apă, sau să o șteargă înapoi, în pădure.

Când?

— Din când în când mai făcea câte o excepție.

Robin privi lung tortul, un băiețel roșcat, fără prihană, a cărui virtute l-ar fi degustat pe orice alt copil. Micul său Eden prilejuit de ziua de naștere tocmai fusese năpădit de șerpi.

— Nu-i nimic, amice. Îl putem da la pășări.

Păi... mai întâi n-am putea să gustăm puțin?

Am gustat. De câte ori savura gustul, se controla și redevenea gânditor.

Ce înălțime avea?

Știa ce înălțime avea mama lui. Azi însă voia să știe exact.

— 1,58 m. Ai s-o depășești, cât de curând. Era maratonistă, cred că n-ai uitat.

Dădu din cap, mai mult pentru el decât pentru mine. *Mică, dar vânjoasă.*

Așa-i plăcea maică-sii lui să spună despre ea, când se pregătea să participe la maratonul de la Capitol. Mie îmi plăcea să-i spun „compactă, dar planetară“. Cuvinte furate dintr-un sonet de Neruda pe care i-l recitasem cândva, într-o seară de toamnă care se sfârșise în iarnă. Nevoit să recurg la cuvintele altuia ca să o cer de nevastă.

Tu cum îi spuneai?